

Structural Modeling of the Relationship between Parent-Adolescent Conflict and Aggression through the Mediating Role of Perceived Self-Control

Zohreh Mohammad Eini¹ , Jamal Sadeghi^{2*} , Fariborz Dortaj³ , Alireza Homayouni⁴

¹ PhD Candidate in Educational Psychology, Department of Psychology, Babol Branch, Islamic Azad University, Babol, Iran.

² Assistant Professor, Department of Psychology, Babol Branch, Islamic Azad University, Babol, Iran.

³ Professor, Department of Educational Psychology, Faculty of Psychology and Educational Sciences, Allameh Tabataba University, Tehran, Iran.

⁴ Assistant Professor, Department of Psychology, Faculty of Literature and Humanities, Bandargaz Branch, Islamic Azad University, Bandargaz, Iran.

*Corresponding Author:
Jamal Sadeghi; Department of Psychology, Babol Branch, Islamic Azad University, Babol, Iran.

Email:
jamalsadeghi48@yahoo.com

Received: 01 Oct, 2020

Accepted: 23 Jan, 2021

Abstract

Background and Objectives: Aggression is one of the most important issues in adolescence and is known as a severe and growing problem among adolescents and young people. Failure to control aggressive behaviors, in addition to causing interpersonal problems, may lead to intrusion and a variety of physical and psychological problems, such as stomach ulcers, migraine headaches, and depression. This study aimed to present the structural modeling of the relationship between adolescents and parental conflicts with aggression through the mediating role of perceived self-control in female adolescents.

Methods: This descriptive-correlational study was conducted based on the structural equation method. The statistical population of the study included female high-school students in Qom, Iran. In total, 607 students were selected using the stepwise cluster sampling, and they were then asked to respond to the adolescent-parent conflict, perceived self-control, and aggression questionnaires. The reliability and validity of the instruments were confirmed using Cronbach's alpha coefficient and confirmatory factor analysis. The structural equation method with Amos software was used to analyze the data.

Results: The results showed the negative and significant effect of adolescent and parental conflicts on perceived self-control ($P < 0.01$, $\beta = -0.58$). However, the effect of adolescent and parental conflict revealed a positive and significant relationship with adolescent aggression ($P < 0.01$, $\beta = 0.54$). On the other hand, the effect of perceived self-control on adolescent aggression was negative and significant in this study ($P < 0.01$, $\beta = -0.17$).

Conclusion: It can be concluded that adolescent-parent conflict leads to decreased levels of perceived self-control and increased levels of aggression among female students. Moreover, perceived self-control affected the relationship between student-parent conflict and aggression.

Keywords: Aggression; Behavioral problems; Family conflict; Perceived self-control.

DOI: 10.29252/qums.14.10.66

مدل‌یابی روابط ساختاری تعارضات والدین و نوجوانان با پرخاشگری از طریق نقش میانجی خودکنترلی ادراک شده

زهرة محمدعینی^۱، جمال صادقی*^۲، فریبرز درتاج^۳، علیرضا همایونی^۴

چکیده

زمینه و هدف: پرخاشگری یکی از مسائل مهم در دوران نوجوانی بوده و به عنوان یک مشکل شدید و رو به افزایش در میان نوجوانان و جوانان شناخته شده است. عدم مهار رفتار پرخاشگرانه علاوه بر اینکه باعث ایجاد مشکلات بین فردی می‌شود، ممکن است منجر به انواع مشکلات جسمی- روانی مانند زخم معده، سردردهای میگرنی و افسردگی شود. در این راستا، پژوهش حاضر با هدف مدل‌یابی روابط ساختاری تعارضات والدین و نوجوانان با پرخاشگری از طریق نقش میانجی خودکنترلی ادراک شده در نوجوانان دختر انجام شد.

روش بررسی: روش انجام پژوهش حاضر، توصیفی- همبستگی از نوع معادلات ساختاری بود. جامعه آماری پژوهش را دانش‌آموزان دختر مقطع متوسطه در شهر قم تشکیل دادند که ۶۰۷ نفر از آن‌ها به روش نمونه‌گیری خوشه‌ای مرحله‌ای در پژوهش شرکت نمودند و به پرسشنامه‌های تعارضات والدین و نوجوانان، خودکنترلی ادراک شده و پرخاشگری پاسخ دادند. پایایی و روایی ابزارها با استفاده از ضریب آلفای کرونباخ و تحلیل عاملی تأییدی، تأیید گردید. برای تجزیه و تحلیل داده‌ها از روش معادلات ساختاری با استفاده از نرم‌افزار Amos 24 استفاده شد.

یافته‌ها: نتایج نشان دادند که تأثیر تعارضات والدین و نوجوانان بر خودکنترلی ادراک شده، منفی و معنادار است ($\beta = -0.058$, $P < 0.01$)؛ اما تأثیر تعارضات والدین و نوجوانان بر پرخاشگری نوجوانان، مثبت و معنادار بود ($\beta = 0.054$, $P < 0.01$). همچنین تأثیر خودکنترلی ادراک شده بر پرخاشگری نوجوانان، منفی و معنادار ارزیابی شد ($\beta = -0.17$, $P < 0.01$).

نتیجه‌گیری: در مجموع می‌توان نتیجه گرفت که تعارضات والدین و نوجوانان منجر به کاهش خودکنترلی ادراک شده و افزایش پرخاشگری نوجوانان دختر می‌شود. بر مبنای نتایج، خودکنترلی ادراک شده بر رابطه بین والدین و نوجوانان و پرخاشگری تأثیرگذار است.

کلیدواژه‌ها: پرخاشگری نوجوانان؛ تعارضات خانواده؛ خودکنترلی ادراک شده؛ مشکلات رفتاری.

^۱ دانشجوی دکتری روان‌شناسی تربیتی، گروه روان‌شناسی، دانشکده ادبیات و علوم انسانی، واحد بابل، دانشگاه آزاد اسلامی، بابل، ایران.

^۲ استادیار، گروه روان‌شناسی، دانشکده ادبیات و علوم انسانی، دانشگاه آزاد اسلامی واحد بابل، بابل، ایران.

^۳ استاد، گروه روان‌شناسی تربیتی، دانشکده روان‌شناسی و علوم تربیتی، دانشگاه علامه طباطبائی، تهران، ایران.

^۴ استادیار، گروه روان‌شناسی، دانشکده ادبیات و علوم انسانی، واحد بندرگز، دانشگاه آزاد اسلامی، بندرگز، ایران.

* نویسنده مسئول مکاتبات:

جمال صادقی؛ گروه روان‌شناسی، دانشکده ادبیات و علوم انسانی، دانشگاه آزاد اسلامی واحد بابل، بابل، ایران.

آدرس پست الکترونیکی:
jamalsadeghi48@yahoo.com

تاریخ دریافت: ۱۳۹۹/۰۷/۱۰

تاریخ پذیرش: ۱۳۹۹/۱۱/۰۴

لطفاً به این مقاله به صورت زیر استناد نمایید:

Mohammad Eini Z, Sadeghi J, Dortaj F, Homayouni A. Structural Modeling of the Relationship between Parent-Adolescent Conflict and Aggression through the Mediating Role of Perceived Self-Control. Qom Univ Med Sci J 2020;14(10):66-75.
[Full Text in Persian]

باعث به وجود آمدن مشکلاتی برای آن‌ها می‌گردد. اگر با تعارض به وجود آمده در بین اعضای خانواده به درستی برخورد شود، به رشد رابطه کمک می‌کند؛ اما اگر طرفین درگیر در تعارض، نحوه برخورد با تعارض را ندانند، نه تنها مشکل موجود رفع نخواهد شد؛ بلکه به تداوم رابطه نیز آسیب می‌رساند (۸). در تعدادی از مطالعات پیشین نشان داده شده است در خانواده‌هایی که تعارض نوجوان و والدین زیاد است، نوجوان پتانسیل بالایی از مشکلات رفتاری از جمله پرخاشگری و کاهش خودکنترلی را از خود نشان می‌دهد (۹-۱۴).

خودکنترلی به میزان مطابقت ویژگی‌های رفتاری فرد با شرایط و موقعیت موجود اشاره دارد (۱۵). مفهوم خودکنترلی به میزان انعطاف‌پذیری یا پایداری شخص در مقابل امیال خود اشاره دارد (۱۵). خودکنترلی برای موفقیت در بسیاری از حیطه‌های زندگی، اهمیت و ضرورت بسیاری داشته و یکی از مهم‌ترین پیش‌بینی‌کننده‌های سلامت می‌باشد (۱۶). این احتمال وجود دارد که افراد دارای سطوح پایین خودکنترلی نسبت به افراد با سطوح بالای خودکنترلی، بیشتر در رفتارهای بزهکارانه، انحراف و پرخاشگری درگیر شوند. افراد با خودکنترلی پایین، گرایش به تکانشی بودن، بی‌عاطفگی، فیزیکی بودن، خطرجویی، کوته‌نظری و غیر کلامی بودن دارند (۱۷). این احتمال وجود دارد که افراد دارای سطوح پایین خودکنترلی نسبت به افراد با سطوح بالای خودکنترلی، بیشتر در رفتارهای بزهکارانه، انحراف و پرخاشگری درگیر شوند. علاوه بر این، این افراد گرایش به تکانشی بودن، بی‌عاطفگی، فیزیکی بودن، خطرجویی، کوته‌نظری و غیر کلامی بودن دارند. نتایج مطالعاتی که به بررسی رابطه بین متغیرهای خودکنترلی و پرخاشگری پرداخته‌اند، نشان‌دهنده رابطه منفی بین این دو متغیر می‌باشند (۱۸-۲۰).

در مجموع با توجه به موارد فوق، هدف اصلی پژوهش حاضر، مدل‌یابی روابط ساختاری تعارض نوجوانی و والدین و پرخاشگری با نقش میانجی خودکنترلی ادراک شده در نوجوانی بود. در حقیقت، پژوهش حاضر در پی آن است تا به این سؤال پاسخ دهد که "آیا تعارض والدین و نوجوانان با میانجی‌گری خودکنترلی ادراک شده بر پرخاشگری نوجوانان تأثیر دارد؟".

پرخاشگری یکی از مسائل مهم دوران نوجوانی بوده و به عنوان یک مشکل جدی و رو به افزایش در میان نوجوانان و جوانان شناخته شده است (۱). مشاهده جهان اطراف نشان می‌دهد که این مشکل رفتاری در میان انواع جانداران، طبقات اجتماعی-اقتصادی و مراحل مختلف سنی مشاهده می‌شود. مسائل مرتبط با خشم مانند رفتارهای مقابله‌ای، خصومت و پرخاشگری از علل اصلی مراجعه نوجوانان و جوانان به مراکز مشاوره و روان‌درمانی است (۲). روان‌شناسان پرخاشگری را رفتاری می‌دانند که به دیگران آسیب می‌رساند و یا به طور بالقوه می‌تواند آسیب‌رسان باشد. این آسیب رساندن به حالت‌های مختلف صورت می‌گیرد و خشونت تنها یکی از انواع پرخاشگری محسوب می‌گردد (۳،۴). رفتار پرخاشگرانه، آخرین مرحله از عواقب انواع محرک‌های تحریک‌کننده است (به صورت زیر): ۱. عامل محرک (داخلی مانند احساس بی‌احترامی؛ خارجی مانند فشار دادن)، ۲. احساس خشم، ۳. افکار خشم (مانند تنبیه یا انتقام)، ۴. رفتار خشم (کلامی یا جسمی). البته احساس و افکار خشم می‌تواند به طور مستقیم تبدیل به رفتار خشم شود (۵). عدم مهار رفتار پرخاشگرانه علاوه بر اینکه باعث ایجاد مشکلات بین فردی، جرم، بزه و تجاوز به حقوق دیگران می‌شود، ممکن است درون‌ریزی شده و باعث انواع مشکلات جسمی- روانی مانند زخم معده، سردردهای میگرنی و افسردگی گردد (۶).

یکی از متغیرهای تأثیرگذار بر پرخاشگری نوجوانان، تعارضات والدین و نوجوانان می‌باشد. تعارض حالت یا کنشی است که در معاوضه بین افکار و منافع با اشخاص گوناگون رخ می‌دهد. تعارض، اختلاف بین دو یا چند نفر است. علاوه بر این، تعارض به عنوان بخشی از مشکلات ارتباطی که به طور بالقوه می‌تواند بر روابط والدین با فرزندان و سلامت نوجوانان تأثیر منفی بگذارد، تلقی می‌گردد. بررسی‌های مختلف نشان داده‌اند که در دوران بلوغ فرزندان، تضاد بین والدین- نوجوان افزایش می‌یابد، تغییراتی در روابط آن‌ها ایجاد می‌شود و صمیمیت و اتحاد بین آن‌ها تا حدودی کاهش می‌یابد (۷). کانون خانواده‌ای که بر اثر تعارض و جدال بین اعضای آن آشفته است، محیط امن روانی و روحی که در خانواده باید وجود داشته باشد را از اعضای آن می‌گیرد و

(۲) هستند که میزان بروز رفتار در هر پرسش را نشان می‌دهند. پنج سؤال اول پرسشنامه، استدلال؛ پنج سؤال دوم، پرخاشگری کلامی؛ پنج سؤال سوم، پرخاشگری فیزیکی را می‌سنجند (۲۲). دامنه نمرات برای کل آزمون بین ۱۵ تا ۷۵ می‌باشد که نمره ۱۵ نشان‌دهنده عدم تعارض و نمره ۷۵ نشان‌دهنده بیشترین تعارض است. این مقیاس در پژوهش فاین و همکاران در ارتباط با ۲۴۱ دانشجو (۱۰۰ نفر مرد و ۱۴۱ نفر زن) با ضریب آلفای ۰/۸۹ تا ۰/۹۴ برای خرده‌مقیاس‌های مربوط به پدر، ضرایب آلفای ۰/۶۱ تا ۰/۹۴ برای خرده‌مقیاس‌های مربوط به مادر و نیز آلفای کلی ۰/۹۶، از همسانی درونی عالی سؤالات برخوردار می‌باشد (۲۱). این پرسشنامه در ایران توسط زابلی در مورد ۴۶ نفر اجرا گردیده و اعتبار آن برای کل آزمون ۰/۷۴ و برای خرده‌مقیاس‌های استدلال ۰/۵۸، پرخاشگری کلامی ۰/۶۵ و پرخاشگری فیزیکی ۰/۸۲ گزارش شده است (۲۲). علاوه بر این، در پژوهش حاضر ضریب آلفای کرونباخ برای خرده‌مقیاس‌های استدلال، پرخاشگری کلامی و پرخاشگری فیزیکی به ترتیب معادل ۰/۸۵، ۰/۸۸ و ۰/۸۳ و برای کل پرسشنامه برابر با ۰/۹۴ به دست آمد که نشان‌دهنده اعتبار مناسب پرسشنامه می‌باشد. شاخص‌های برازش تحلیل عاملی تأییدی در پژوهش حاضر $RMSEA=0.064$ (Root mean square error of approximation)، $GFI=0.94$ (Goodness of fit index)، $AGFI=0.92$ (Adjusted Goodness of Fit Index)، $CFI=0.98$ (Comparative Fit Index) و $NFI=0.96$ (Normed fit index) به دست آمد که نشان از روایی مناسب این پرسشنامه دارد.

پرسشنامه خودکنترلی ادراک شده

برای اندازه‌گیری خودکنترلی ادراک شده از پرسشنامه Tangney و همکاران استفاده شد (۲۳). این پرسشنامه دارای ۱۳ گویه است که چهار گویه، خودکنترلی اولیه (۱، ۶، ۸، ۱۱) و نه گویه، خودکنترلی منع‌کننده (۲، ۳، ۴، ۵، ۷، ۹، ۱۰، ۱۱، ۱۲، ۱۳) را می‌سنجند. این پرسشنامه بر مبنای طیف لیکرت پنج درجه‌ای از "کاملاً مخالفم (۱) تا کاملاً موافقم (۵)" نمره‌گذاری می‌شود. در پژوهش Tangney و همکاران روایی این مقیاس با ارزیابی همبستگی آن با مقیاس‌های پیشرفت تحصیلی، سازگاری، روابط مثبت و مهارت‌های بین فردی مورد تأیید قرار گرفته است (۲۳). همچنین

روش اجرای پژوهش حاضر، توصیفی و طرح پژوهش، همبستگی از نوع مدل معادلات ساختاری بود. جامعه آماری پژوهش را دانش‌آموزان دختر مقطع متوسطه شهر قم در سال تحصیلی ۹۹-۱۳۹۸ که در دامنه سنی ۱۶ تا ۱۸ سال قرار داشتند، تشکیل دادند. در این پژوهش با توجه به تعداد متغیرهای مشاهده شده (۹ متغیر)، تخصیص ضریب ۴۵ برای هر متغیر و با احتساب احتمال وجود پرسشنامه‌های ناقص، ۷۲۶ نفر به عنوان نمونه انتخاب شدند. دانش‌آموزان به روش نمونه‌گیری خوشه‌ای مرحله‌ای در سه مرحله انتخاب شدند. در مرحله اول از بین مناطق چهارگانه آموزش و پرورش قم، دو منطقه به صورت تصادفی انتخاب شدند. سپس از هر منطقه، پنج مدرسه و از هر مدرسه، سه کلاس به صورت تصادفی انتخاب شدند. در نهایت ۷۲۶ دانش‌آموز پرسشنامه‌ها را تکمیل نمودند که پس از حذف پرسشنامه‌هایی که به صورت ناقص پاسخ داده شده بودند، ۶۰۷ پرسشنامه مورد تحلیل قرار گرفتند. ۴۲/۳۴ درصد از دانش‌آموزان شرکت‌کننده در پژوهش در پایه دهم، ۳۲/۹۵ درصد در پایه یازدهم و ۲۴/۷۱ درصد در پایه دوازدهم مشغول به تحصیل بودند. معیارهای ورود به پژوهش عبارت بودند از: رضایت آگاهانه برای شرکت در پژوهش، جنسیت مؤنث و تحصیل در مقطع متوسطه. عدم رضایت و همکاری از سوی دانش‌آموزان و وجود پرسشنامه‌های مخدوش و ناقص نیز به عنوان معیارهای خروج از پژوهش در نظر گرفته شدند. شایان ذکر است که ملاحظات اخلاقی از قبیل رضایت آگاهانه دانش‌آموزان برای تکمیل پرسشنامه، محرمانه ماندن و رازداری مشخصات و اطلاعات شخصی دانش‌آموزان در این مطالعه به طور کامل رعایت گردید.

ابزار پژوهش

پرسشنامه تعارضات نوجوانان و والدین

برای اندازه‌گیری متغیر تعارضات نوجوانان و والدین از پرسشنامه تعارض والدین و نوجوانان Moreland و همکاران (۲۱) استفاده شد. این ابزار دارای ۱۵ سؤال است که سه شیوه حل تعارض یعنی استدلال، پرخاشگری کلامی و پرخاشگری فیزیکی را می‌سنجند. سؤالات پرسشنامه دارای پنج گزینه (بسیار کم (۱) تا بسیار زیاد

نمونه ۲۰۹ نفری از دانشجویان دانشگاه شیراز به سه روش آلفای کرونباخ، بازآزمایی و تنصیف مورد تحلیل قرار داد و به ترتیب ضرایب ۰/۸۹، ۰/۷۸ و ۰/۷۳ را گزارش نمود (۲۵). در این پژوهش ضریب آلفای کرونباخ برای خرده‌مقیاس‌های پرخاشگری بدنی، کلامی، خشم و خصومت به ترتیب معادل ۰/۸۷، ۰/۸۱، ۰/۸۵ و ۰/۷۹ و برای کل پرسشنامه برابر با ۰/۹۶ به دست آمد که نشان‌دهنده اعتبار مناسب پرسشنامه می‌باشد. علاوه‌براین، شاخص‌های برازش تحلیل عاملی تأییدی در پژوهش حاضر $RMSEA=0/059$ ، $GFI=0/94$ ، $AGFI=0/93$ ، $NFI=0/97$ و $CFI=0/98$ به دست آمد که نشان از روایی مناسب این پرسشنامه داشت.

روش تجزیه و تحلیل داده‌ها

به منظور تجزیه و تحلیل داده‌ها از شاخص‌های توصیفی (میانگین، انحراف استاندارد، چولگی و کشیدگی)، ضریب همبستگی، روش معادلات ساختاری و نرم‌افزارهای SPSS 23 و AMOS 24 استفاده گردید.

یافته‌ها

یافته‌های توصیفی متغیرهای پژوهش

در جدول ۱ شاخص‌های توصیفی (میانگین، انحراف استاندارد، چولگی و کشیدگی) و ضریب همبستگی متغیرهای پژوهش ارائه شده است. همان‌طور که در جدول ۱ ملاحظه می‌شود، قدر مطلق چولگی و کشیدگی تمامی متغیرها کمتر از ۱ است؛ بنابراین مفروضه نرمال بودن مدل‌یابی علی برقرار می‌باشد. همان‌طور که در جدول ۱ مشاهده می‌شود، ضریب همبستگی تعارضات والدین و نوجوانان با خودکنترلی ادراک شده ($r=0/50$) در سطح $0/01$ منفی و معنادار است. در مقابل، ضریب همبستگی تعارضات

پایایی آن در ارتباط با دو نمونه آماری با استفاده از آزمون آلفای کرونباخ معادل ۰/۸۳ و ۰/۸۵ به دست آمده است. در پژوهش حاضر ضریب آلفای کرونباخ برای این پرسشنامه معادل ۰/۹۴ به دست آمد که نشان‌دهنده اعتبار مناسب پرسشنامه می‌باشد. شاخص‌های برازش تحلیل عاملی تأییدی در پژوهش حاضر معادل $RMSEA=0/051$ ، $GFI=0/95$ ، $AGFI=0/93$ ، $CFI=0/99$ و $NFI=0/98$ به دست آمد که حاکی از روایی مناسب پرسشنامه می‌باشد.

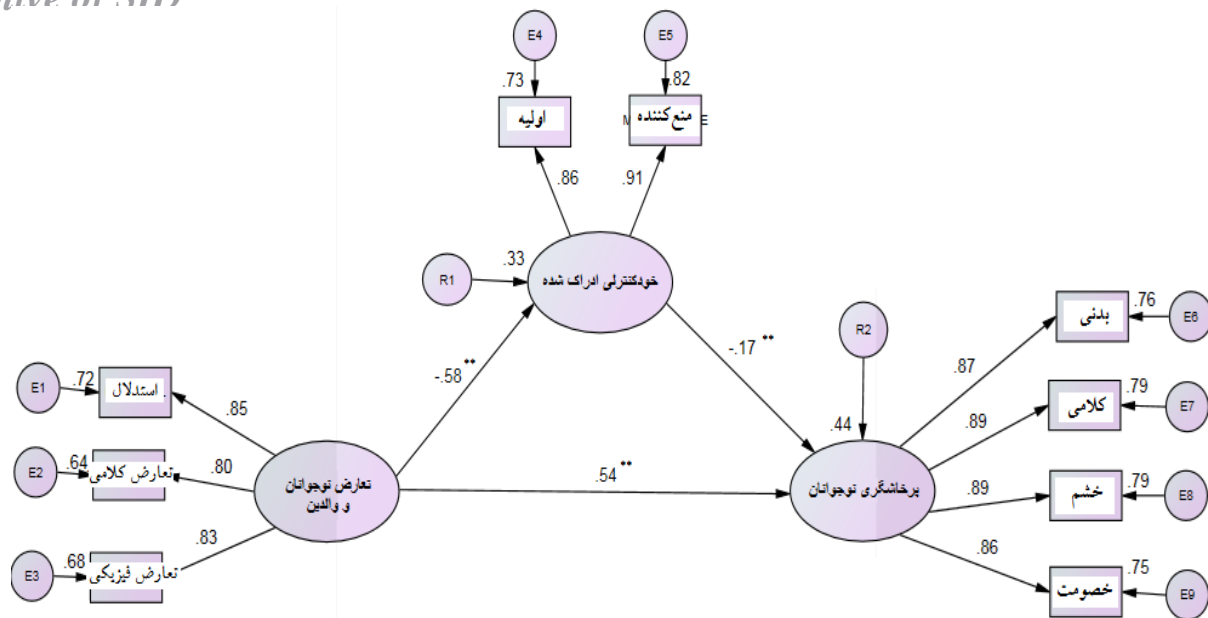
پرسشنامه پرخاشگری

برای اندازه‌گیری پرخاشگری از پرسشنامه Buss و Perry استفاده شد (۲۴). این پرسشنامه شامل ۲۹ گویه و چهار زیرمقیاس می‌باشد که عبارت هستند از: پرخاشگری بدنی شامل نه گویه (۲۹، ۲۵، ۲۲، ۱۶، ۱۳، ۱۱، ۵، ۲)، پرخاشگری کلامی شامل پنج گویه (۲۷، ۲۱، ۱۴، ۶، ۴)، خشم شامل هفت گویه (۲۸، ۲۳، ۱۹، ۱۸، ۱۲، ۹، ۱) و خصومت شامل هشت گویه (۲۶، ۲۴، ۲۰، ۱۷، ۱۵، ۱۰، ۷، ۳). سوالات پرسشنامه بر مبنای طیف پنج درجه‌ای ("کاملاً شبیه من است (۵)، تا حدودی شبیه من است (۴)، نه شبیه من است (۳) نه شبیه من نیست (۲)، تا حدودی شبیه من نیست (۱) و به هیچ وجه شبیه من نیست (۰)) نمره‌گذاری می‌شوند. شایان ذکر است که دو عبارت ۹ و ۱۶ به صورت معکوس نمره‌گذاری می‌شوند. نمره کل برای پرخاشگری از طریق مجموع نمرات زیرمقیاس‌ها به دست می‌آید. نمره بیشتر نشان‌دهنده پرخاشگری بیشتر نوجوانان می‌باشد. Buss و Perry در بررسی پایایی فرم ۲۹ گویه‌ای پرسشنامه به روش بازآزمایی، ضریب همبستگی ۰/۸۰، ۰/۷۶، ۰/۷۲ و ۰/۷۲ را به ترتیب برای عوامل پرخاشگری بدنی، کلامی، خشم و کینه‌ورزی (خصومت) گزارش کرده‌اند (۲۴). ضریب آلفای کل نمرات نیز معادل ۰/۸۹ به دست آمد. محمدی اعتبار این پرسشنامه را در ارتباط با یک

جدول شماره ۱: شاخص‌های توصیفی و ماتریس همبستگی متغیرهای پژوهش

متغیرها	میانگین	انحراف استاندارد	چولگی	کشیدگی	تعارضات والدین و نوجوانان	خودکنترلی ادراک شده	پرخاشگری نوجوانان
تعارضات والدین و نوجوانان	۴۶/۲۲	۱۲/۸۴	۰/۱۳۲	-۰/۳۱۳	۱		
خودکنترلی ادراک شده	۳۲/۸۸	۱۰/۱۳	-۰/۳۴۹	-۰/۵۵۱	-۰/۵۰**	۱	
پرخاشگری نوجوانان	۸۵/۷۹	۲۳/۶۹	۰/۱۸۵	-۰/۲۶۵	۰/۵۷**	-۰/۴۴**	۱

** $P<0/01$

شکل شماره ۱: الگوی آزمون شده پیش‌بینی پرخاشگری نوجوانان دختر

ادراک شده را تبیین می‌نمایند. در جدول ۲ اثرات مستقیم، آماره t و واریانس تبیین شده متغیرهای پژوهش گزارش شده است.

شاخص‌های برازش مدل آزمون شده در پژوهش

در این پژوهش شاخص نکویی برازش (GFI)، شاخص نکویی برازش تعدیل‌یافته (AGFI) و ریشه میانگین مربعات باقیمانده استاندارد شده (SRMR: Standardised Root Mean Residual) به عنوان شاخص‌های برازش مطلق؛ شاخص برازش تطبیقی (CFI)، شاخص برازش هنجار شده (NFI) و شاخص برازش هنجار نشده (NNFI: Non-Normed Fit Index) به عنوان شاخص‌های برازش تطبیقی؛ مجذور خی بر درجه آزادی (df/χ^2)، شاخص برازش ایجاز (PNFI: Parsimony Normed Fit Index) و مجذور میانگین مربعات خطای تقریب (RMSEA) به

والدین و نوجوانان با پرخاشگری نوجوانان ($r=0/57$) در سطح $0/01$ مثبت و معنادار می‌باشد. از سوی دیگر، ضریب همبستگی خودکنترلی ادراک شده و پرخاشگری نوجوانی ($r=-0/44$) در سطح $0/01$ منفی و معنادار بود.

در شکل ۱ مدل آزمون شده برای فرضیه‌های پژوهش همراه با مقادیر استاندارد شده روی هر کدام از مسیرها درج شده است. همان‌طور که ملاحظه می‌شود، تأثیر تعارضات والدین و نوجوانان بر خودکنترلی ادراک شده، منفی و معنادار است. بر مبنای نتایج، تأثیر تعارضات والدین و نوجوانان بر پرخاشگری نوجوانان مثبت و معنادار می‌باشد. در مقابل، تأثیر خودکنترلی ادراک شده بر پرخاشگری نوجوانان منفی و معنادار بود. با توجه به شکل ۱، تعارض نوجوانی و والدین و خودکنترلی ادراک شده، ۴۴ درصد از واریانس پرخاشگری را تبیین می‌کنند. تعارض نوجوانی و والدین نیز ۳۳ درصد از واریانس خودکنترلی

جدول شماره ۲: نتایج مربوط به اثرات مستقیم، غیر مستقیم و واریانس تبیین شده

مسیرها	ضرایب مسیر	t ضرایب	واریانس تبیین شده
تأثیر خودکنترلی ادراک شده بر پرخاشگری نوجوانان	$-0/17^{**}$	$-3/716$	۴۴ درصد
تأثیر تعارض نوجوانان و والدین بر پرخاشگری نوجوانان	$0/54^{**}$	$10/694$	
تأثیر تعارض نوجوانان و والدین بر خودکنترلی ادراک شده	$-0/58^{**}$	$-12/140$	۳۳ درصد
نقش میانجی خودکنترلی ادراک شده در تأثیر تعارض نوجوانان و والدین بر پرخاشگری نوجوانان	$0/10^{**}$	$3/553$	-

** $P < 0/01$

جدول شماره ۳: شاخص‌های نیکویی برازش الگوی آزمون شده در پژوهش			
SRMR	AGFI	GFI	شاخص
۰/۰۳۱	۰/۹۲	۰/۹۴	مقدار به دست آمده
کمتر از ۰/۰۵	بیشتر از ۰/۸۰	بیشتر از ۰/۹۰	حد قابل پذیرش
NNFI	NFI	CFI	شاخص
۰/۹۴	۰/۹۶	۰/۹۶	مقدار به دست آمده
بیشتر از ۰/۹۰	بیشتر از ۰/۹۰	بیشتر از ۰/۹۰	حد قابل پذیرش
RMSEA	PNFI	χ^2/df	شاخص
۰/۰۵۱	۰/۷۴	۲/۵۴	مقدار به دست آمده
کمتر از ۰/۰۸	بیشتر از ۰/۶۰	کمتر از ۳	حد قابل پذیرش

عنوان شاخص‌های برازش مقتصد در نظر گرفته شدند. در جدول ۳ مقادیر به دست آمده در پژوهش حاضر و حد قابل پذیرش هر یک از شاخص‌های برازش گزارش شده است.

نتایج جدول ۳ نشان می‌دهند که تمامی شاخص‌های برازش به دست آمده در سطح مناسبی هستند و داده‌های این پژوهش با ساختار عاملی این مدل برازش مناسبی دارد.

بحث

هدف از انجام پژوهش حاضر، مدل‌یابی روابط ساختاری تعارض نوجوانان و والدین با پرخاشگری از طریق نقش میانجی خودکنترلی ادراک شده در نوجوانان دختر با استفاده از روش معادلات ساختاری بود. نتایج معادلات ساختاری نشان دادند که الگوی پیشنهاد شده با داده‌های این پژوهش برازش نسبتاً خوبی دارد و می‌تواند ۴۴ درصد از واریانس پرخاشگری نوجوانان و ۳۳ درصد از واریانس خودکنترلی ادراک شده را تبیین کند.

نتایج معادلات ساختاری حاکی از آن بودند که تعارض والدین و نوجوانان، تأثیر مثبت و معناداری بر پرخاشگری نوجوانان دارد؛ بنابراین تعارضات والدین و نوجوانان منجر به افزایش پرخاشگری نوجوانی می‌شود. این یافته با نتایج مطالعات Sullivan و همکاران (۹)، Labela و Masten (۱۰)، Bartels و همکاران (۱۱)، چگینی و همکاران (۱۲)، حجازی و همکاران (۱۳) و پورمند و همکاران (۱۴) همخوانی دارد. در تبیین این یافته می‌توان گفت که خانواده یک سازمان اجتماعی کوچک است که روابط اعضای آن به ویژه روابط والدین با فرزندان، مهم‌ترین عنصر شکل‌دهنده

این سازمان می‌باشد. رشد مطلوب و سالم فرزندان در تمام ابعاد مرهون ارتباط مؤثر و مطلوب والدین با فرزندان است. تحلیل‌های نظری و تجربی بسیاری به بررسی ارتباط مؤثر والدین با فرزندان پرداخته و برای آن اهمیت و ارزشی خاص قائل شده‌اند. از سوی دیگر، مطالعات فراوانی به بررسی تأثیر کیفیت رابطه والد-فرزندی بر هر یک از اعضای خانواده به عنوان یک رابطه دو جانبه توجه داشته‌اند. بدیهی است که زندگی از دوران بلوغ آغاز نمی‌شود؛ بلکه طی سال‌های کودکی شکل گرفته و کودک یاد می‌گیرد که چگونه با محیط اطراف خود و با اشخاص دیگر، ارتباط احساسی برقرار کند. کودکانی خوشبخت هستند که در خانواده‌هایی با ثبات که ارتباط نزدیکی بین والدین و کودکان وجود دارد، زندگی می‌کنند. در خانواده‌هایی که آرامش و ثبات برقرار است، روابط نزدیک والد-فرزندی وجود دارد و والدین با فرصت‌های بی‌شماری که برای فرزندان خود فراهم می‌کنند، زمینه لازم را برای زندگی موفقیت‌آمیز فرزندان خود تدارک می‌بینند. از سوی دیگر، سبک تربیتی ناسالم خانواده و کارکرد معیوب آن باعث بروز اختلالات رفتاری، بزهکاری و پرخاشگری در فرزندان می‌شود. بر این اساس می‌توان استنباط کرد که خانواده به عنوان مهم‌ترین نهاد اجتماعی جامعه، تأثیر مهمی بر نوع نگرش فرزندان به رفتارهای پرخطر و پرخاشگری دارد. هنگامی که خانواده به خوبی کار کند باعث می‌شود که اعضای خانواده با احتمال کمتری دچار مشکلات روان‌شناختی شوند، عملکردهای منسجم‌تری داشته باشند، قادر به انطباق با عوامل استرس‌زا باشند، قواعد و مرزهای خانوادگی مشخص و

نوجوانان نقش میانجی دارد. این یافته با نتایج مطالعات Chen و همکاران (۱۸)، Orkibi و Ronen (۱۹) و Agbaria و Natur (۲۰) همخوانی دارد؛ در نتیجه می‌توان گفت که تعارض نوجوانان با والدین از طریق تأثیرگذاری بر خودکنترلی ادراک شده منجر به افزایش پرخاشگری نوجوانان می‌شود. در تبیین این یافته می‌توان گفت کانون خانواده‌ای که بر اثر تعارض و جدال بین اعضای آن آشفته است، محیط امن روحی و روانی که باید در خانواده وجود داشته باشد را از اعضای آن می‌گیرد و باعث به وجود آمدن مشکلاتی برای همه می‌شود. اگر با تعارض به وجود آمده در بین اعضای خانواده به درستی برخورد شود، به رشد رابطه بین اعضای خانواده کمک می‌کند؛ اما اگر طرفین درگیر در تعارض، نحوه برخورد با آن را ندانند، نه تنها مشکل موجود رفع نخواهد شد؛ بلکه به تداوم رابطه هم آسیب می‌رساند که این امر به نوبه خود منجر به خودکنترلی پایین افراد و در نتیجه، افزایش رفتارهای پرخاشگرانه می‌شود.

در این مطالعه تنها نمونه‌ای از دانش‌آموزان دختر مقطع متوسطه در شهر قم بررسی شدند؛ بنابراین تعمیم یافته‌ها به دیگر دانش‌آموزان و مقاطع سنی و همچنین نوجوانان پسر با محدودیت مواجه است. در این مطالعه یافته‌ها براساس داده‌های خودگزارش‌دهی بودند. پیشنهاد می‌شود در پژوهش‌های آینده از روش‌های کیفی و آمیخته برای شناسایی عوامل مؤثر در پرخاشگری نوجوانان استفاده گردد.

نتیجه‌گیری

در مجموع، یافته‌های پژوهش بیانگر آن بودند که تعارض والدین و نوجوانان منجر به کاهش خودکنترلی ادراک شده و افزایش پرخاشگری نوجوانان می‌شود. به عبارت دیگر، هرچه تعارضات بیشتری بین والدین و نوجوانان وجود داشته باشد و برای حل این تعارضات از شیوه‌های پرخاشگرانه استفاده شود، به همان میزان از مقدار خودکنترلی نوجوانان دختر کاسته شده و در نتیجه پرخاشگری نوجوانان افزایش می‌یابد. در واقع، نوجوانانی که در خانواده‌های آن‌ها برای حل تعارضات از شیوه‌های پرخاشگرانه استفاده می‌شود، آن‌ها در تعامل با سایر نوجوانان برای حل مسائل و مشکلات و دستیابی به اهداف خود بیشتر از شیوه‌های

آشکاری داشته باشند و در نتیجه تمایل کمتری به پرخاشگری داشته باشند.

نتایج نشان دادند که خودکنترلی ادراک شده، تأثیر منفی و معناداری بر پرخاشگری نوجوانی دارد؛ بنابراین خودکنترلی ادراک شده منجر به کاهش پرخاشگری نوجوانی می‌شود. این یافته با نتایج مطالعات Chen و همکاران (۱۸)، Orkibi و Ronen (۱۹) و Agbaria و Natur (۲۰) همخوانی دارد. در تبیین این یافته می‌توان گفت که خودکنترلی نقش بسیار مهمی در رفتار دارد؛ به گونه‌ای که حتی اگر فرد نگرش مثبتی در مورد یک رفتار داشته و انتظار تأیید آن را نیز داشته باشد، در صورتی که احساس کند اجرای آن رفتار فراتر از توانایی و کنترل او است، آن عمل را انجام نمی‌دهد. قابلیت افراد در خودکنترلی بر سلامت جسمانی، تعاملات بین فردی، روابط اجتماعی و در نتیجه کاهش پرخاشگری تأثیر دارد. علاوه بر این، خودکنترلی به طور جدایی‌ناپذیری با زندگی بشر آمیخته شده و به انسان کمک می‌کند هنگامی که با حوادث استرس‌زا یا تهدیدکننده مواجه می‌شود، احساسات خود را تنظیم کند و بر آن‌ها کنترل داشته باشد، در هیجانات خود غرق نگردد و پرخاشگری کمتری داشته باشند. یکی از مهم‌ترین مهارت‌ها که مشخصه توانایی افراد در حل تعارض می‌باشد، برخورداری آن‌ها از صفت خودکنترلی است. از آنجایی که تعارضات بین فردی در ارتباط نزدیک با هیجانات بوده و برای کنترل آن باید نخست هیجانات را شناخت و سپس آن را کنترل کرد، افراد باید هم از ویژگی خودآگاهی و هم از ویژگی خودکنترلی برخوردار باشند. افرادی که این ویژگی‌ها را دارند می‌توانند آگاهی بیشتری را نسبت به تعارض کسب کنند و به این وسیله سریع‌تر و صحیح‌تر تعارض را شناسایی نموده و با اطمینان به هدایت آن پردازد و به این ترتیب محیطی را فراهم آورند که افراد در آن با آگاهی از ارزش‌های شخصی خود از سلامت روانی و کارایی بیشتر برخوردار شوند و بتوانند سبک مناسب تعارض را برای هر موقعیت انتخاب کنند و در نتیجه تمایل کمتری نسبت به رفتارهای پرخاشگرانه داشته باشند.

از سوی دیگر، نتایج حاکی از آن بودند که خودکنترلی ادراک شده در ارتباط بین تعارض والدین و نوجوانان و پرخاشگری

تشکر و قدردانی

این مقاله برگرفته از رساله دکتری روان‌شناسی تربیتی می‌باشد. بدین‌وسیله از مسئولین اداره آموزش و پرورش شهرستان قم، کادر اداری و مربیان مدارس و افرادی که در راستای انجام این پژوهش

تضاد منافع

نویسندگان این مقاله، هیچ‌گونه تضاد منافی را در گزارش یافته‌های این پژوهش ذکر نکرده‌اند.

References:

1. Elam KK, Chassin L, Pandika D. Polygenic risk, family cohesion, and adolescent aggression in Mexican American and European American families: developmental pathways to alcohol use. *Dev Psychopathol* 2018;30(5):1715-28. DOI: [10.1017/S0954579418000901](https://doi.org/10.1017/S0954579418000901)
2. Sukhodolsky DG, Wyk BC, Eilbott JA, McCauley SA, Ibrahim K, Crowley MJ, et al. Neural mechanisms of cognitive-behavioral therapy for aggression in children and adolescents: design of a randomized controlled trial within the national institute for mental health research domain criteria construct of Frustrative Non-reward. *J Child Adolesc Psychopharmacol* 2016;26(1):38-48. DOI: [10.1089/cap.2015.0164](https://doi.org/10.1089/cap.2015.0164)
3. Wrangham RW. Two types of aggression in human evolution. *Proc Natl Acad Sci U S A* 2018;115(2):245-53. DOI: [10.1073/pnas.1713611115](https://doi.org/10.1073/pnas.1713611115)
4. Dortaj F, Masaebi A, Asadzadeh H. The effect of anger management on aggression and social adjustment of 12-15 years old male students. *J Appl Psychol* 2010;3(4):62-72. (In Persian) [Link](#)
5. Calles JL Jr. A review on aggressive behaviors. *J Alternat Med Res* 2016;8(4):379. [Link](#)
6. Koroshi Moghadam T, Esfahani Asl M. Evaluation and expression of the effectiveness of anger management skills on students' aggression. The First National Conference on Heart and Sports, Kermanshah, Iran; 2018. (In Persian) [Link](#)
7. Burt SA, Klump KL. Prosocial peer affiliation suppresses genetic influences on non-aggressive antisocial behaviors during childhood. *Psychol Med* 2014;44(4):821-30. DOI: [10.1017/S0033291713000974](https://doi.org/10.1017/S0033291713000974)
8. Willems YE, de Zeeuw EL, van Beijsterveldt CEM, Boomsma DI, Bartels M, Finkenauer C. Out of control: examining the association between family conflict and self-control in adolescence in a genetically sensitive design. *J Am Acad Child Adolesc Psychiatry* 2020;59(2):254-62. DOI: [10.1016/j.jaac.2019.02.017](https://doi.org/10.1016/j.jaac.2019.02.017)
9. Garthe RC, Sullivan TN, Gorman-Smith D. The family context and adolescent dating violence: a latent class analysis of family relationships and parenting behaviors. *J Youth Adolesc* 2019;48(7):1418-32. DOI: [10.1007/s10964-019-01051-w](https://doi.org/10.1007/s10964-019-01051-w)
10. Labella MH, Masten AS. Family influences on the development of aggression and violence. *Cur Opin Psychol* 2018;19(1):11-6. DOI: [10.1016/j.copsyc.2017.03.028](https://doi.org/10.1016/j.copsyc.2017.03.028)
11. Willems YE, Li JB, Hendriks AM, Bartels M, Finkenauer C. The relationship between family violence and self-control in adolescence: a multi-level meta-analysis. *Int J Environ Res Public Health* 2018;15(11):2468-79. DOI: [10.3390/ijerph15112468](https://doi.org/10.3390/ijerph15112468)
12. Chegini L, Ebrahimi MI, Sahebi A. The effect of teaching choice theory to parents on the aggression of their students' children in primary school. *Child Ment Health* 2019;6(1):70-82. (In Persian) DOI: [10.29252/jcmh.6.1.7](https://doi.org/10.29252/jcmh.6.1.7)
13. Hejazi E, Babakhani N, Sadat Ahmadi SN. The effectiveness of interpersonal communication skills training on aggression and impulsive behaviors among high school students. *J Res Educ Syst* 2018;12(40):25-38. (In Persian) DOI: [10.22034/JIERA.2018.69297](https://doi.org/10.22034/JIERA.2018.69297)
14. Pourmand F, Mohsenzadeh F, Qahednia JA. The relationship between family functioning, domestic violence and

- parent-child relationship with the behavior of victims of bullying among high school girls. *Community Health* 2017;4(4):275-89. (In Persian) [Link](#)
15. Denson TF, DeWall CN, Finkel EJ. Self-control and aggression. *Curr Direct Psychol Sci* 2012;21(1):20-5. [DOI: 10.1177/0963721411429451](#)
 16. Kaushal R, Kwantes CT. The role of culture and personality in choice of conflict management strategy. *Int J Intercultural Relat* 2006;30(5):579-603. [DOI: 10.1016/j.ijintrel.2006.01.001](#)
 17. Duckworth AL, Seligman ME. Self-discipline gives girls the edge: gender in self-discipline, grades, and achievement test scores. *J Educ Psychol* 2006;98(1):198. [DOI: 10.1037/0022-0663.98.1.198](#)
 18. McKee JR. The moderation effects of family structure and low self-control. *Am J Crim Justice* 2012;37(3):356-77. [DOI: 0.1007/s12103-011-9143-1](#)
 19. Chen X, Zhang G, Yin X, Li Y, Cao G, Gutiérrez-García C, et al. The relationship between self-efficacy and aggressive behavior in boxers: the mediating role of self-control. *Front Psychol* 2019;19(2):10:212. [DOI: 10.3389/fpsyg.2019.00212](#)
 20. Orkibi H, Ronen T. A dual-pathway model linking self-control skills to aggression in adolescents: happiness and time perspective as mediators. *J Happin Stud* 2019;20(3):729-42. [DOI: 10.1007/s10902-018-9967-1](#)
 21. Fine MA, Moreland JR, Schwebel AI. Long-term effects of divorce on parent-child relationships. *Dev Psychol* 1983;19(5):703. [DOI: 10.1037/0012-1649.19.5.703](#)
 22. Sani ZB, Hamidi M. Measuring the advantages of psychodrama in the improvement of conflict-removing skills between mothers and daughters who are high school students in district 2 of Tehran. *Counsel Res Dev* 2005;4(13):81-100. (In Persian) [Link](#)
 23. Tangney JP, Baumeister RF, Boone AL. High self-control predicts good adjustment, less pathology, better grades, and interpersonal success. *J Pers* 2004;72(2):271-324. [DOI: 10.1111/j.0022-3506.2004.00263.x](#)
 24. Buss AH, Perry M. The aggression questionnaire. *J Pers Soc Psychol* 1992;63(3):452-9. [DOI: 10.1037//0022-3514.63.3.452](#)
 25. Mohammadi N. Preliminary analysis of psychometric indices of Buss-Perry aggression questionnaire. *J Soc Sci Hum Univ Shiraz* 2007;25(4):135-51. (In Persian) [Link](#)